

Kestävä päiväkotipiha

Päiväkotipihakonsepti 1.0

LAHDEN TILAKESKUS

Lahti

0 SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	TAUSTAA	4
3	NOUDATETTAVAT LAIT JA OHJEET	5
4	KESTÄVÄT YMPÄRISTÖTAVOITTEET	7
5	ILMASTORISKIEN HALLINTA.....	10
6	KASVILLISUUS	13
7	ULKOILUPIHA.....	15
8	LIIKENNE JA KUNNOSSAPITO	23
9	PIHAPINNAT JA RAJAUKSET	25
10	KIINTEÄT RAKENTEET, KALUSTEET JA VARUSTEET	27
11	TEKNINEN SUUNNITTELU	29
12	OSALLISTAMINEN.....	31

1 JOHDANTO

Kestävä päiväkotipiha on suunnittelukonsepti, jonka avulla uudet ja korjattavat pihat suunnitellaan toiminnallisuuden, turvallisuuden ja pedagogisten ominaisuuksien lisäksi viihtyisiksi ja vehreiksi, sekä terveyttä ja luonnon monimuotoisuutta vahvistaviksi ja ilmastonmuutokseen sopeutuviksi leikki- ja oppimisympäristöiksi.

Päiväkotipihakonsepti ohjaa pihojen suunnittelua ja täydentää osaltaan päiväkotikonseptia. Tavoitteena on, että päiväkotipihat olisivat nykyistä yhdenmukaisempia, viihtyisämpiä ja monipuolisen toiminnallisuuden mahdollistavia kasvuympäristöjä lapsille kaikkina vuodenaikoina.

Konsepti asettaa tavoitteita ja ohjaa suunnittelua joustavasti. Onnistunut pihasuunnittelu edellyttää vahvaa käyttäjänäkökulman tuntemusta ja suunnittelijoiden yhteistyötä. Käyttäjäymmärrys syntyy vuoropuhelun avulla, jota tulee käydä kaikissa suunnitteluvaiheissa.

Päiväkotipihakonseptin tavoitteita ovat:

- **Tiedon ja ymmärryksen lisääminen** päiväkotipihojen mahdollisuuksista ja merkityksestä lasten hyvinvoinnille ja kehitykselle suunnittelun tueksi.
- **Ilmastonmuutoksen tuomien haasteiden huomioiminen ja ratkaisujen löytäminen.** Parannetaan hulevesien imeyttämistä tontilla ja lisätään varjopaikkoja ulkoilupihoilla.
- **Vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta ja lisätään kasvillisuuden määrää.** Hyödynnetään kasvillisuutta ja luontoa päiväkotipihoilla monipuolisesti.
- **Mahdollistetaan luontoaltistus** arkiulkoilun yhteydessä päiväkotipihoilla.
- **Varjostus ja hyvä ilmanlaatu** lisäävät viihtyisyyttä. Hyödynnetään kasvillisuutta ja vähennetään pölyävien hiekka- ja sorapintojen määrää pihalueilla.
- **Toimivat pihat** mahdollistavat pihojen monipuolisen käytön ja toiminnallisuuden. Pihat mahdollistavat liikkumisen, erilaiset leikit ja luovan oppimisen, sekä virkistytymisen ja rauhoittumisen turvallisesti ja terveellisesti.
- **Vähennetään piharakentamisen ilmastopäästöjä** suosimalla vähähiilisiä materiaaleja ja ratkaisuja. Pyritään vähentämään asfaltin ja betonikiven määrää. Hyödynnetään biopohjaisia- ja kierrätysmateriaaleja.
- **Huomioidaan hankintojen ja ylläpidon kustannukset** ja pyritään löytämään kustannustehokkaita ratkaisuja.
- **Lasten yhdenvertaisuus paranee**, kun uudet ja korjattavat pihat muotoutuvat konseptin mukaisesti yhdenmukaisemmiksi ja esimerkiksi luontoaltistuksen kautta saavutettavat terveyshyödyt ovat kaikkien pihakäyttäjien ulottuvilla.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Päiväkotipihakonseptin laatimiseen ovat osallistuneet:

- **Projektin koordinointi ja toteutus**
Lahden kaupungin Tilakeskus / Leena Pirttilä, Sanna Partinen, Tom Holmlund
- **Päiväkodin käyttäjät**
Lahden kaupungin varhaiskasvatus -ryhmä / Päiväkodinjohtajat
Suvi Koivusalo, Satu Kykkänen, Päivi Simola, Henriikka Winqvist
- **Muut osallistuneet**
Lahden kaupungin Tilakeskus /
Kunnossapitoinsinööri Osmo Kääriäinen
Kunnossapidon asiantuntija Jouko Granholm
Rakennuttajainsinööri Samuli Räsänen
Sähköasiantuntijat Ari Hietanen ja Jonna Hepolehto
LVI-asiantuntijat Jani Vainikka ja Esa Kajander
Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristövalvonta /
Maisema-arkkitehti Marjo Airamo
Lahden kaupungin kaupunkisuunnittelu /
Kaupunginpuutarhuri Kirsi Kujala
Yleiskaava-arkkitehti Heidi Kontulainen
Lahden kaupungin kasvupalvelut /
Ympäristöneuvontapäällikkö Päivi Sieppi
LAB Ammattikorkeakoulu /
Yhdyskuntasuunnittelun insinööriopiskelija Jenna Laaksonen

2 TAUSTAA

Päiväkotipihat ovat olennainen osa päiväkodin toimintaympäristöä. Päiväkotipihoilla ulkoilu tukee lasten hyvinvointia ja kehitystä.

On havaittu, että etenkin uudemmat päiväkotipihat ovat valitettavan usein paahteisia ja pölyisiä. Varjostavaa puustoa on vähän, jos ollenkaan. Varjopaikkojen puute on merkittävä terveysriski varsinkin pienille lapsille, jotka eivät osaa vielä itse hakeutua varjoon.

Kun hiekkapölyä ja muita ilman epäpuhtauksia sitovia pihapintoja ja kasvillisuutta on vähän, voivat ulkoiluolosuhteet heikentyä merkittävästi kuivalla ja tuulisella säällä. Hulevesien hallinnassa on myös parannettavaa. Rankkasateet sekä suuret lämpötilaerot aiheuttavat pihapintojen ja pintamaiden kiihtyvää eroosiota, jolloin pihojen korjaustarve kasvaa.

Muun rakentamisen tavoin myös piharakentaminen tuottaa merkittävästi päästöjä. Samalla, kun edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista,

voidaan edistää kiertotaloutta, lisätä hiilivarastoja ja vahvistaa luonnon monimuotoisuutta.

Monimuotoinen ja kokemuksellisesti rikas viherympäristö tuottaa todistetusti monia hyötyjä. Lahtelaisia päiväkoteja oli mukana Adele- ja Kota-hankkeissa, joista saadut tulokset osoittivat, että luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen, luonnon materiaalit ja luontoaltistuksen mahdollistaminen päiväkotipihoilla tuottivat positiivisia terveysvaikutuksia ja vaikuttivat myönteisesti myös viihtyvyyteen. Tähänastisissa tutkimuksissa hyödyllisiksi ja toimiviksi havaitut ratkaisut halutaan yleisesti käyttöön ja niitä kehitetään entistä toimivammiksi ja kestävämmiksi.

Konsepti on päivittyvä asiakirja, jota tarkistetaan hankkeista saatavan palautteen ja kaupungin rakentamista koskevien linjausten pohjalta. Lahden Tilakeskus hallinnoi ja vastaa konseptin päivittämisestä sekä ohjaa sen soveltamista eri hankkeissa.

3 NOUDATETTAVAT LAIT JA OHJEET

Yleiset päiväkotipihojen suunnitteluohjeet

- YM Asetukset
- RT 103083 Päiväkodin suunnittelu
- RT 103084 Päiväkodin ja perusopetuksen tilat, ulkotilojen suunnittelu
- RT 89-10966 Ulkoleikkipaikat
- RT 89-11002 Pihojen pohja- ja päällysrakenteet
- STM:n ja Stakesin Päivähoidon turvallisuussuunnittelu -opas. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/71936>

Tilakeskuksen ohjeet

- Lahden kaupungin päiväkotikonsepti
- 010 Lahden Tilakeskuksen suunnitteluohjeisto, Ark-Rak-suunnittelu
- 100 Lahden Tilakeskuksen suunnitteluohjeisto, LVI-suunnittelu
- 200 Lahden Tilakeskuksen suunnitteluohjeisto, sähkösuunnittelu

Turvallisuus

Päivähoitolaki (36/1973 ja 239/1973) velvoittaa toimintayksikön huolehtimaan päivähoidon turvallisesta järjestämisestä. Päivähoitotoiminnan sujuvuus edellyttää, että myös kiinteistön ulkotilat on suunniteltu turvallisiksi ja vastaamaan käyttötarkoitustaan. Koko piha-alueen tulee olla turvallinen.

Ulkoilupiha tulisi suunnitella sellaiseksi, että se on käyttökelpoinen kaikkina vuodenaikoina. Suuria korkeuseroja ei saisi esiintyä, eikä lätäköistä saa muodostua lampia rankkasateellakaan.

Piha- ja leikkialueet ovat tärkeä osa päiväkodin toimintaympäristöä, joihin liittyy toimintariskejä. Leikkivälineiden, pihakalusteiden ja myös muiden rakennelmien ja rakenteiden tulee olla kestäviä ja käyttöturvallisiksi. Materiaalien tulee olla myrkyttömiä. Leikkivälineet ja niiden sijoittelu suunnitellaan

turvallisuuskäsitteiden ja EU-normin (EN1176) vaatimukset täyttäen.

Leikkivälineiden alla tulee olla iskua vaimentava alusta, mikäli vapaa putoamiskorkeus on yli 600 mm ja vaikka putoamiskorkeus olisi tätä pienempi, alustaksi ei sovellu kova materiaali, kuten asfaltti tai betonikivi. Leikkialueiden suunnittelua koskevia tarkempia ohjeita löytyy RT-ohjekorteista Ulkoleikkipaikat RT 89-10966, sekä Päiväkodin ja perusopetuksen ulkotilojen suunnittelu RT 103084.

Terveysturvallisuuslaki määrittelee terveydelliset puitteet toimintayksikön fyysiselle ympäristölle. Piha-alueen tulee olla aidattu ja turvallinen. Roskat ja jätteet tulee voida käsitellä asianmukaisesti. Laki asettaa vaatimuksia myös meluntorjuntaan ja ilmanlaatuun pihalla.

Pelastuslainsäädäntö ohjaa varautumaan ennakoituihin häiriötilanteisiin ja niihin liittyvien tehtävien suorittamiseen. Päiväkodit laativat pelastussuunnitelman, jossa mm. määritellään turvallinen ja helposti saavutettavissa, mutta kuitenkin riittävän kaukana rakennuksesta oleva kokoontumispaikka. Kokoontumispaikkaa ei tule sijoittaa hälytysajoneuvojen reiteille. Pelastusajoneuvoille on oltava esteettömät, riittävän leveät ja kantavat pelastustiet.

Esteettömyys

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) säätelee varhaiskasvatuksen järjestämistä ja toteuttamista. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tilojen tulee olla turvallisiksi ja terveellisiä lapsille.

Ympäristöministeriön asetus esteettömästä rakennuksesta ja ympäristöstä (241/2017) mukaisesti myös liikuntarajotteisten lasten on voitava käyttää päiväkotipihaa turvallisesti.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Esteettömät kulkuväylät mahdollistavat liikkumisen pyörätuolilla tai muilla apuvälineillä. Osan leikkivälineistä tulee olla esteettömiä ja liikuntarajoitteisten lasten saavutettavissa. Esteetön leikkialue on pintamateriaaliltaan tasainen ja riittävän kova, jolloin se soveltuu pyörätuolilla liikkumiseen.

Koska liikuntarajoitteiset lapset eivät aina pysty osallistumaan metsäretkille, on tärkeää, että he voivat saada kosketuksen luontoon päiväkotipihalla. Esimerkiksi majojen rakentelu oksista tai osallistuminen kasvillisuuden hoitoon voidaan tehdä mahdolliseksi myös liikuntarajoitteiselle lapselle.

4 KESTÄVÄT YMPÄRISTÖTAVOITTEET

Viherympäristö vahvistaa terveyttä ja hyvinvointia, parantaa hiilensidontaa, hulevesien käsittelyä, varjostusta, sekä hillitsee lämpösaarekeilmiötä. Viherympäristö tarjoaa elinympäristöjä monipuoliselle eliöstölle.

Jokaisella päiväkotipihalla tulisi olla luontoa ja mahdollisuus luontoaltistukseen leikin lomassa. Päiväkotipihoilla kulutus on kovaa, siksi kestäväksi suunnittelulla ja ylläpidolla on suuri merkitys.

Vähähiilinen rakentaminen

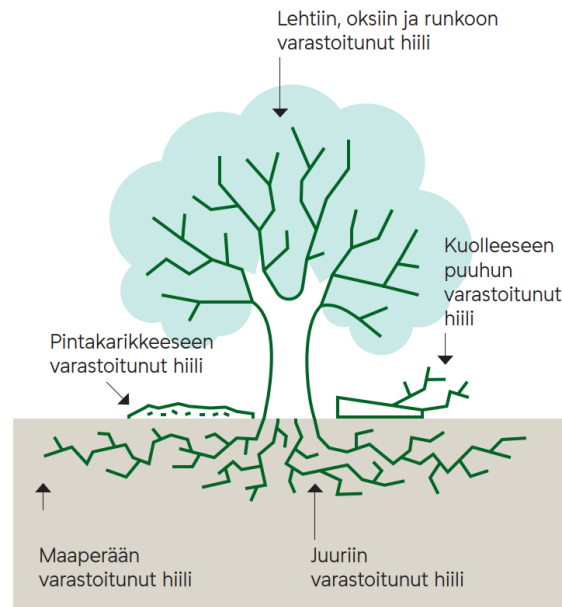
Lahden tavoitteena on olla hiilineutraali. Hiilineutraaliusvavoitteen saavuttamiseksi on vähennettävä hiilipäästöjä ja lisättävä hiilivarastoja ja -nieluja.

Rakentaminen tuottaa aina päästöjä. Mitä rakennetumpi piha, sitä suuremmat ilmastopäästöt sen rakentamisesta aiheutuu.

Ilmastopäästöjen kannalta olennaista on, että piha on suunniteltu yhtä pitkäikäiseksi kuin rakennus ja toteutettu huolellisesti. Tällöin isoja korjauksia, joissa kajotaan syvemmälle maakerrokseen ja rakenteisiin, ei tarvitse tehdä. Väliaikaisrakennusten pihoilla myös piharatkaisut suunnitellaan siten, että ne ovat purettavissa, siirrettävissä ja hyödynnettävissä uudelleen.

Vuoden 2025 alusta voimaan astunut rakentamislakimuutos ohjaa rakennusmateriaalien ja -tuotteiden kierrättämiseen ja uudelleenkäyttöön. Kaikessa rakentamisessa on otettava huomioon resurssitehokkuus ja materiaalien elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset.

Pihassa oleva puusto hyödyntää ilmakehän hiilidioksidia ja varastoi sitä. Olemassa oleva puusto on siis sekä hiilinielu että -varasto sen lisäksi, että se auttaa hulevesien käsittelyssä ja varjostuksessa.

Puuston merkitys hiilen sidonnassa ja varastoinnissa (Kaupunkipuulinjaus)

Vähähiiliset materiaalit ja ratkaisut

Päästöjä voidaan pienentää merkittävästi ohjaamalla hankintoja kiertotalouden mukaisiin materiaaleihin ja tuotteisiin. Ensisijaisesti tulisi hyödyntää olemassa olevaa sellaisenaan tai korjattuna. Toissijaisesti hankitaan kierrätysaineita sisältäviä tuotteita ja vasta viimeisenä vaihtoehtona tulevat uudet, neitseellisistä materiaaleista sisältävät tuotteet, joista yleensä syntyvät suurimmat ilmastopäästöt ja luontojalanjälki.

Myös biopohjaiset tuotteet ja materiaalit ovat pääsääntöisesti vähähiilisiä. Biopohjaiset tuotteet ja materiaalit toimivat myös hiilivarastona.

Betoni on suuripäästöinen rakennusmateriaali. Betonituotteista on kuitenkin saatavilla vähähiilisiä vaihtoehtoja. Betonikivet ja luonnonkivet on myös mahdollista käyttää uudelleen.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Kierrätysteräksestä valmistetut terästuotteet ovat vähäpäästöisempiä verrattuna neitseellisestä teräksestä valmistettuihin tuotteisiin. Teräksen ja betonin kohdalla tulisi tarkastella materiaalitehokkuutta: Millä suunnitteluratkaisulla suuripäästöisten materiaalien määrää voitaisiin vähentää?

Materiaalien ilmastopäästöihin vaikuttavat olennaisesti myös kuljetuseti-
syydet. Lähellä tuotettujen tuotteiden kuljetuspäästöt ovat pienemmät.

EPD-ympäristöseloste sisältää tuotteen elinkaarenaikaiset ympäristövaikutukset ja on kolmannen osapuolen varmistama asiakirja. Jos sellaista ei ole saatavilla, keskimääräisiä hiilipäästöjä voi tarkastella sivustolla <https://co2data.fi/>. Palvelu tarjoaa puolueetonta dataa Suomessa käytettävien rakennustuotteiden ja -palvelujen ilmastovaikutuksista. Palvelusta vastaa Suomen ympäristökeskus SYKE ja se on kaikille avoin ja maksuton.

Kiertotalous

Resurssiviisaan rakentamisen hierarkian mukaisesti pihasuunnittelussa tulisi ensisijaisesti hyödyntää jo olemassa olevaa. Olemassa olevaa hyödynnetään ja korjataan, ja vasta viimeisenä vaihtoehtona hankitaan uutta.

Tonteilla voidaan kierrättää esimerkiksi maamassoja, pihakiviä, luonnonkiviä ja kasvillisuutta. Suunnittelun aikana huomioitavia kiertotaloustavoitteita ovat esimerkiksi maa-ainesten hyödyntäminen tontilla, osuus kierrätettyjen leikkivälineiden ja pihavarusteiden määrästä, sekä kierrätysmateriaaleja sisältävien tuotteiden käyttö.

Palveluverkkojen supistuessa käyttökelpoisia leikkivälineistöjä, pyörätelineitä, penkkejä, varastoja ja katoksia jää tarpeettomiksi. Tilakeskuksella on ajantasainen tieto hyödynnettävästä välineistöstä. Kun pihatoiminnot on hahmoteltu suunnitelmiin, tarkastellaan olemassa olevan välineistön

hyödyntämisen mahdollisuudet suunnittelukohteessa yhteistyössä tilaajan kanssa.

Jos sopivia kierrätettäviä ratkaisuja ei ole saatavilla, suunnitelmiin määritellään uudet, tarpeeseen sopivat ratkaisut. Uusia hankintoja ja ratkaisuja määriteltäessä tulee kiinnittää huomiota pitkäikäisyyteen, korjattavuuteen, siirrettävyyteen ja materiaalien kierrätettävyyteen elinkaaren lopussa.

Käytöstä poistuneissa kohteissa ilkeivallan kohteina olleita hirsimökkejä ennen ja jälkeen kunnostuksen.

Luontopositiivisuus ja luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen

Rakentamisen hankinnat ja maankäyttö aiheuttavat merkittävää luontokatoa. Vuonna 2025 valmistuneen luontoalanjälkilaskennan mukaan suurin osa Lahden kaupunkioorganisaation luontoalanjäljestä muodostuu investointihankinnoista, joista rakentamisen ja rakennusten ylläpidon osuus on merkittävä. Lahden tavoite on olla luontopositiivinen vuonna 2030.

Luontokadon ajureita ovat:

1. Maan- ja vedenkäyttö
2. Ilmastovaikutukset
3. Saasteet
4. Lajien liiallinen hyödyntäminen
5. Vieraslajit

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Suunnittelussa tulee etsiä ratkaisuja rakentamisen haittavaikutusten ja ilmastopäästöjen pienentämiseksi ja toisaalta lisätä luontoa hyödyttäviä ratkaisuja.

Päiväkotipihassa ulkoillaan kaikkina vuodenaikoina. Kasvi- ja puuvalinnoilla voidaan tukea pihojen estetiikkaa ja viihtyvyyttä läpi vuoden. Pihoista tulee olla kukkivia ja väriä tuovia kasveja läpi kasvukauden, sekä ikivihreitä kasveja, jotka tuovat väriä, suojaavat ja rajaavat piha-alueita talviaikana. Varhain keväällä ja alkukesästä kukkivat kasvit ovat tärkeitä ravinnonlähteitä pölyttäjille.

Puut, pensaikot ja muut istutusalueet tarjoavat pesä- ja suojapaikkoja eläimille, sekä kokonaisia elinympäristöjä eliöyhteisöille. Lahopuuaines, kuten turvahake ja kannot, sekä kerroksellinen kasvillisuus ja hulevesien luonnonmukainen käsittely lisäävät luonnon monimuotoisuutta pihilla.

Puuston eri-ikäisyyttä edistetään säilyttämällä vanhat puut ja istuttamalla uutta, monimuotoista puulajistoa. Monimuotoisuus parantaa ekologista kestävyyttä ja vähentää tauti- ja tuholaisriskiä.

Luonnossa on aina tutkittavaa.

5 ILMASTORISKIEN HALLINTA

Ilmastonmuutoksen riskit vaikuttavat suoraan turvallisuuteen ja terveyteen ja niihin tulee varautua.

Kasvaviin sademääriin varautuminen

Päiväkotipihoilla ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää entistä parempaa hulevesien hallintaa. Tulvat ja veden kulutus vaurioittavat pihapintoja, ja jos hulevesien käsittely piha-alueilla ei toimi, vahingot voivat laajentua sisälle rakennuksiin.

Kestävä hulevesisuunnittelu edellyttää suunnittelijoiden vahvaa yhteistyötä. Hulevesisuunnittelussa tulee varautua rankkasateiden määrän kasvuun. Hulevesien ohjaus toteutetaan Lahden kaupungin hulevesiohjelman mukaan ja kaavan määräämällä tavalla. Ensisijaisesti hulevedet käsitellään tontilla ohjaamalla, viivyttämällä ja imeyttämällä. Vettä läpäiseviä pihapintoja suositetaan, ja kasvillisuus tehostaa veden imeytymistä. Viherkatto voi toimia ratkaisuna, jos tontti on ahdas.

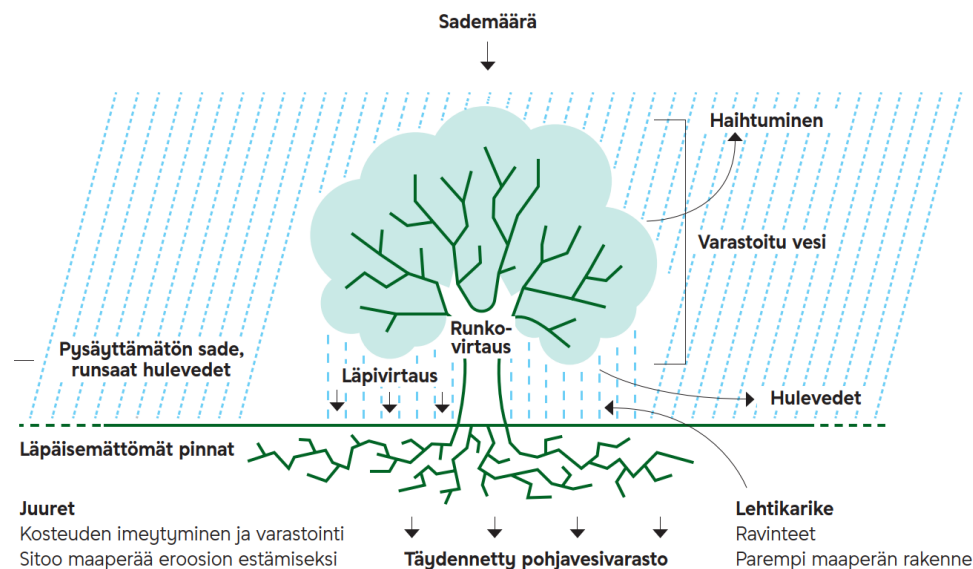
Lapset pitävät vesi- ja kuraleikeistä. Puroleikit ja rakentelu luonnon materiaaleista ovat suosittuja ja luovuutta kehittäviä leikkejä.

Suunnitelmissa esitetään pinta- ja kattovesien viemäröinti, hulevesien viivytyrakenteet, imeytysalueet ja laitteistot kaivoineen ja viemäreineen, avo-ojat, vesikourut, kattovesien ohjaus ja salaojajärjestelmät. Pelialueelle ei sijoiteta kaivonkansia.

Betonikiveyksissä tulisi suosia mahdollisuuksien mukaan hulekiviä, ja asfalttiväylien ja -alueiden määrää tulee tarkastella kriittisesti. Pelastusteiden ja esteettömyyden vuoksi asfaltti- tai betonipintoja joudutaan käyttämään joillain piha-alueilla, mutta lasten leikit ja pedagogiikka eivät niitä edellytä.

Turva-alustoissa suositetaan vettä läpäisevää materiaalia, kuten turvahaketta ja -hiekkaa. Valettuja turva-alustoja suunnitellaan vain sinne, missä se esimerkiksi esteettömyyssyistä on perusteltua. Ks. kohta 6, *Pihapinnat ja rajaukset*.

Kasvillisuus tehostaa veden imeytymistä. Olemassa oleva puusto hyödyntää ja haihduuttaa vettä tehokkaasti, yksi iso lehtipuu jopa satoja litroja päivässä. Kosteilla piha-alueilla tulisi suosia kestäviä, syväjuurisia ja nopeakasvuisia puita ja pensaita, jotka tarjoavat myös leikkipaikkoja lapsille.

Puiden merkitys hulevesien käsittelyssä (Kaupunkipuulinjaus)

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Uutta puustoa valitessa tulee kiinnittää huomiota sen kykyyn kestää myös ajoittaista kuivuutta. Oikein valittu, sekä tilavuudeltaan riittävä kasvualusta vahvistaa puun kykyä selviytyä erilaisissa sään ääriolosuhteissa.

Pienillä pihilla viherkatto voi toimia ratkaisuna vesien hidastamisessa. Viherkatto on kuitenkin tavanomaista vesikatetta kalliimpi ratkaisu niin investointi-, kuin ylläpitovaiheessa, minkä vuoksi viherkattoratkaisut eivät ole ensisijainen ratkaisu ja yleisemmin niitä voidaan suositella pihakatoksiin ja kylmiin pihavarastoihin.

Paahteelta suojaaminen

Lahdessa vuoden keskilämpötila on noussut noin 2,5 astetta vuoden 1960 jälkeen. Talvikuukausien keskilämpötila on noussut lähes neljä astetta. Ennusteiden mukaan lämpötilojen nousu tulee jatkumaan.

Varjopaikkoja tarvitaan, sillä pienet lapset ovat erityisen haavoittuvia hellejaksojen aikana. Suunnittelulla tulee varmistaa, että varjopaikkoja on riittävästi ja ne ovat toiminnan kannalta tarpeenmukaisilla paikoilla.

Varjoa tulisi olla etenkin hiekkaleikkialueella, jonne pienet lapset pysähtyvät leikkimään pitkäksi aikaa.

Ohjeelliset suositukset

Ulkorakennelmat ja varjopaikat	
Kylmä ulkovarastotila	5 m ² /ryhmä
Sadekatos	0,5 m ² /hoitopaikka
Varjoalue kesällä*	1 m ² /hoitopaikka

* Keskipäivällä, keskipäivällä. Varjoalueeksi lasketaan olemassa olevan puuston latvuksen varjostama alue, sekä monivuotisen köynnöstyksen kasvillisuuden, säleiköiden, pergolarakenteiden ja muiden piharakennelmien varjostamat alueet ulkoilupihalla.

Jos pihassa on riittävästi varjostavaa puustoa, tai rakennukset varjostavat pihaa osittain, muita varjostavia rakenteita tarvitaan vähemmän. Olemassa olevaa puustoa tulisi pyrkiä säilyttämään mahdollisimman paljon.

Vanhat puut kestävät kovaakin kulutusta, jopa kiipeilyä.

Kookkaat lehtipuut varjostavat Villa Piiparin päiväkotipihaa.

Uudisrakentamisen yhteydessä joudutaan yleensä kaatamaan puustoa ja uusi taimi kasvaa hitaasti varjostavaksi puuksi. Varjostusta voidaan lisätä katoksilla, pergoloilla ja seinäkkeillä. Nopeakasvuiset köynnöskasvit tarjoavat varjoa kesäisin. Köynnöksen tuenta tulee suunnitella turvalliseksi ja päiväkotipihaan soveltuvaksi. Köynnöstuett tai pergolarakenteet eivät saa houkutella putoamisvaaraa aiheuttavaan kiipeilyyn.

Katoksen alle voidaan kokoontua, kun hetkellinen sadekuuro yllättää. Katokset toimivat myös pienryhmätyöskentelyssä.

Pensaikot tarjoavat varjoisia rauhallisen leikin paikkoja.

Tiiviisti rakennettu ympäristö varastoi lämpöä, kun taas viheralueet lieventävät kuumuutta. Kasvillisuuspeitteiset alueet ovat viileämpiä kuin päällystetyt pinnat, eikä turvahake varastoi lämpöä kuten turvasora. Suuria asfalttialueita tulee välttää, ja valetuissa turva-alustoissa tulee välttää tummia värejä.

6 KASVILLISUUS

Tonteilla tulee saavuttaa Lahden viherkerroin-työkalun tavoitearvot ja viherkerroinlaskelma tulee liittää rakentamislupahakemukseen.

Säilytettävä puusto ja muu kasvillisuus

Lahden Kaupunkipuulinjaus (2024) ohjaa vahvistamaan puustoa kaupunkiympäristössä.

Suunnittelussa huomioidaan olemassa oleva puusto, joka merkitään pohjakarttaan. Kaikki kaupunkikuvallisesti, maisemallisesti, lajistollisesti tai monimuotoisuuden kannalta arvokkaat puut pyritään säilyttämään. Myös muuta puustoa säilytetään mahdollisimman paljon. Erityisesti huomioidaan, että ulkoilupihalla säilytetään varjostavaa puustoa. Myös muuta kasvillisuutta pyritään säilyttämään, mikäli se on päiväkotipihoihin soveltuvaa.

Maanalaisia rakenteita ei sijoiteta puiden juuristoalueelle, ja kunnallistekniikka sijoitetaan ohjeiden mukaiselle etäisyydelle puista. Rakentamisaikana huolehditaan, että puiden hyvinvointi ei vaarannu. Juuristoalueilla ei saa kulkea työkoneilla eikä säilyttää rakennustarvikkeita.

Puuston ja kasvillisuuden rakentamisaikainen suojaus

Uusien rakennusten ja muiden perustettavien rakenteiden suunnittelussa huomioidaan rakennusaikainen liikenne ja kaivutöiden etäisyys säilytettävästä puustosta ja muusta kasvillisuudesta. Puiden juuristoalueilla ei saa kulkea työkoneilla, eikä säilyttää rakennustarvikkeita tai -materiaalia.

Suunnitelma-asiakirjoihin säilytettäväksi merkityt puut suojataan rakentamisen aikana siten, että maanpäälliset tai maanalaiset osat eivät vahingoitu Viherharrakentamisen työselostus VRT '17 mukaisesti. Puiden rakennusaikainen hoito tehdään urakoitsijan valvonnassa *Viheralueiden kunnossapidon*

yleinen työselostus VKT:n mukaisesti. Kaivutöitä ei saa tehdä 2 metriä lähempänä puun runkoa tai puun latvusalueella ilman valvojan lupaa. Puiden hoidolliset toimet ja tarvittavat oksien poistot tekee puidenhoidon ammattilainen.

Kasvillisuusalueilla, joiden maanpintaa ei ole tarvetta muokata, vältetään koneellista liikkumista maan tiivistymisen välttämiseksi.

Puuston ja kasvillisuuden lisääminen ja kasvuolosuhteet

Monipuolinen ja kerroksellinen kasvillisuus lisää luonnon monimuotoisuutta piha-alueilla. Lahden kaupunkipuulinjaus (2024) ohjaa puuistutuksia kaikilla julkisilla alueilla. Yleinen tavoite kaupunkiympäristössä on 30 % latvuspeittävyys. Jotta uusi istutettu puusto voisi menestyä paikallaan, tulee kasvuolosuhteisiin kiinnittää erityistä huomioita.

Taimihankinnoissa noudatetaan Viherympäristöliitto ry:n vaatimuksia, ja pihoihin valitaan tontin olosuhteisiin sopivat puulajit. Ekologisen kestävyysparantamiseksi lisätään puulajien ja geneettisen monimuotoisuuden määrää. Suositetaan pitkäikäisiä, kukkivia, sekä marjoja, hedelmiä ja siemeniä tuottavia puulajeja. Pölyttäjiä suosimalla kukkivia puita ovat esimerkiksi tuomi, leppä, haapa, vaahtera, hedelmäpuut ja metsälehmus. Ei käytetä myrkyllisiä eikä haitallisia vieraslajeja (Vieraslajit.fi -portaali). Huomioidaan riittävän suuri taimikoko.

Puille varataan riittävä kasvutila maan alla ja päällä, ja niiden suojaus ja tuenta toteutetaan huolellisesti. Kasvualueet ja puuntaimien istuttaminen toteutetaan InfraRYLin ja MaaRYLin laatuvaatimusten mukaisesti. Koneellisesti huollettavien pihateiden ja -alueiden istutuksissa käytetään pääsääntöisesti kantavaa kasvualustaa. Kunnallistekniikka ja muut maanalaiset rakenteet sijoitetaan ohjeiden mukaiselle etäisyydelle säilytettävistä tai

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

istutettavista puista siten, että puiden hyvinvointia ei vaaranneta, kun tekniikkaa myöhemmin korjataan ja huolletaan.

Huolehditaan, että puilla on tilava ja kestävä runkosuoja. Puiden runkosuojaus ja -tuenta toteutetaan tukevasti vähintään kolmella puuseipäällä. Vihersuunnitelmiin sisällytetään ohjeistus istutusten suojauksista jyrksijöiltä ja muilta haittaeläimiltä.

Pieniin puihin ja pensaisiin kohdistuu tahatonta ja tahallista vahingontekoa. Kasvuun lähtö turvataan rajaamalla uudet istutusalueet väliaikaisilla aidoilla. Pysyvästi lasten käytöstä poisrajattuja kasvillisuusalueita tulee välttää etenkin pienissä pihossa.

Koripajukko kasvaa jo parissa vuodessa seikkailumetsäksi pienille lapsille. Paju kestää myös kovaa kulutusta ja leikatut oksat soveltuvat rakenteluun ja askarteluun.

Puiden poisto

Ennen puun poistamista varmistetaan, ettei puussa ole uhanalaisia lajeja. Puita ei kaadeta eläinten pesimäaikana kuin välttämättömästä syystä. Liitoravan ja lepakoiden pesäpuita ei kaadeta ilman poikkeuslupaa. Poistettavat puut hyödynnetään ensisijaisesti rakennuskohteessa esimerkiksi lahoppuuna, pötkelöinä, maapuina tai rakennusmateriaalina. Jos puuta ei voi tontilla hyödyntää, kierrätetään se muualle hyötykäyttöön. Puun hakettaminen tai polttaminen ovat viimeisiä vaihtoehtoja.

Pääsääntöisesti edellytetään poistettavan puun korvaamista tonttialueella uudella puulla, jotta puuston määrä ei vähene.

Päiväkodin pihaan jätetty kanto tarjoaa lapsille tutkittavaa ja leikin mahdollisuuksia Tuusulassa.

7 ULKOILUPIHA

Ulkoilupihan sijoittaminen tontille, pihan koko ja maaston muotoilu

Päivähoidon ulkoilualueen tulee olla meluton ja terveellinen. Melutaso ei saa ylittää 55 dB klo 7–22, ja vähimmäisetäisyydet tien reunasta määräytyvät liikennemäärien mukaan.¹ Tarvittaessa ulkoilupihalle kantautuvaa melua voidaan vähentää meluseinien ja -vallien avulla.

Ajoneuvoa/vrk	Vähimmäisetäisyys (metriä)
5000	10
10 000	20
30 000	50
70 000	100

Ulkoilupihan paikan soveltuvuus tarkastellaan tapauskohtaisesti kaupungin rakennusvalvonnan sekä kunnan terveyden- tai ympäristönsuojeluviranomaisen kanssa. Pihan tulisi olla aurinkoinen, mutta ei suojaton. Piha tulee suojata kylmältä tuulelta ja liialliselta paahteelta rakennuksilla ja puustolla. Pihassa tulee olla riittävästi varjoisia paikkoja, joissa voi leikkiä ja oleskella.

Ulkoilupihan tavoitepinta-ala on 20 m²/lapsi, mutta piha saa olla suurempi. Minimimitoitus on 15 m²/lapsi. Jos piha on tätä pienempi, lähietäisyydellä tulee olla yleinen leikkialue, jota voidaan käyttää. Alle 3-vuotiaille voidaan rajata oma piha-alue, mikäli se on käyttäjien toive ja tontin koko sen mahdollistaa. Yhtenäispiha, jossa on yhteiset toiminnalliset alueet, mahdollistaa monipuolisemman liikkumisen ja leikkimisen kaikille lapsille

tasapuolisesti. Yhtenäispiha on myös kustannustehokas ratkaisu verrattuna jaettuun pihaan.

Olemassa olevia pihan maaston muotoja pyritään säilyttämään, tai jos piha on tasainen, maastoa muotoillaan vaihtelevammaksi. Säilytettävien puiden juuristoalueilla ei kuitenkaan sallita maanmuokkausta.

Pintavesi ohjataan rakennuksesta pois päin. Rakennuksen seinustoilta tulisi kallistuksen pois päin olla vähintään 5 %. Pihasuunnittelija tai arkkitehti suunnittelee pinnantasauksen yhteistyössä rakenne-, geo- ja hulevesisuunnittelijoiden kanssa. Suunnitellut maastonmuodot esitetään korkeuskäyrillä ja -merkinnöillä, joista selviää tarvittavien leikkausten ja täyttöjen määrä.

Uudiskohteiden ja peruskorjattavien kohteiden piha-alueet suunnitellaan mallintamalla.

Piha lasten tarpeisiin

Päiväkotipiha on tärkeä oppimisympäristö ja tukee lasten hyvinvointia. Pihan tulee olla terveellinen, turvallinen ja kehittävä.

Piha-alueet suunnitellaan joustaviksi, jotta ne palvelevat erikokoisia ryhmiä eri käyttötarkoituksissa. Piha-alueiden suunnittelussa huomioidaan ergonomia, ekologisuus sekä viihtyisyys. Vuodenajat tarjoavat erilaisia leikkimahdollisuuksia.

Lapset tutkivat maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Pihan tulee tarjota materiaaleja ja mahdollisuuksia leikkiin, tutkimiseen, vauhdikkaaseen liikkumiseen ja rauhalliseen oleiluun. Vauhtileikeille ja rauhallisille

¹ STM:n ja Stakesin Päivähoidon turvallisuussuunnittelu -opas. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/71936>

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

leikeille suunnitellaan omat, toiminnalliset alueensa. Lasten kulkua ohjataan tarjoamalla kiinnostavia kulkureittejä, kuten kapeita polkuja ja pitkospuita, jotka säästävät samalla herkempiä piha-alueita kulutukselta.

Lasten mielenkiinto pysyy yllä, kun he voivat itse muokata ympäristöään ja rakentaa esimerkiksi majoja tai seikkailuratoja. Lasten ideat ja leikit saavat näkyä piholla.

Luonnon materiaalit ruokkivat luovuutta.

Liikkuminen ja motoriikan kehitys

Fyysinen aktiivisuus on tärkeää terveelle kasvulle, kehitykselle ja hyvinvoinnille. Varhaiskasvatuksessa lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ulkoympäristöä tulee suunnitella ja kehittää yhteistyössä kasvattajien, lasten ja lasten huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä ja omaehtoisesta liikunnasta. Ryhmässä ja pareittain liikkuminen kehittää sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesääätelytaitoja. Omaehtoinen liikkuminen on myös tärkeää.

Monipuolinen liikkuminen kehittää lasten kehotuntemusta ja -hallintaa. Motoriset haasteet kehittävät riskiarviointikykyä. Motorisiin perustaitoihin kuuluvat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot.

Päiväkodissa leikitään palloilla ja harjoitellaan pyöräilyä. Pihalta tulee löytyä pelikentäksi soveltuva tasainen aidattu alue, mikä on kooltaan vähintään 6x10 metriä. Ks. kohta *Aidat ja portit*. Palloilu- ja pyöräilyalueet voivat olla monikäyttöisiä ja joustaa useisiin käyttötarkoituksiin.

Jokaisella päiväkotipihalla tulisi olla mahdollisuus keinua, kiipeillä, tasapainoilla, laskea mäkeä ja leikkiä hiekkaleikkejä. Myös palloleikkeihin ja pyöräilyn opetteluun tulisi olla tilaa.

Suosittu yhdistelmäleikkiväline Riihelän päiväkodissa.

Pihalla tulee olla myös liikkumaan innostavia välineitä. Lasten keskuudessa suosituimpia ovat yhdistelmäleikkivälineet, joissa voi kiipeillä, roikkua ja laskea mäkeä, sekä keinut, erityisesti pesäkeinu. Pihasta tulee löytyä korkeuseroja tasapainon ja motoriikan harjoitteluun. Vaihtelevat pinnanmuodot ja materiaalit tukevat lasten motoristen taitojen kehittymistä ja vapaata leikkiä. Kivet, kannot ja maapuut tarjoavat leikin ja tasapainoilun mahdollisuuksia.

Maapuita ja tasapainoilukiviä Martta Wendelinin päiväkodissa Tuusulassa.

Leikkialueiden toiminnallisuuden ja turvallisuuden tarkastelu

Toiminnallisuuden ja turvallisuuden tarkastelu tulee tehdä suunnitteluvaiheessa. Tarkastelussa varmistetaan erilaisten toiminta- ja oppimisalueiden turvallinen käyttö, kuten putoamisalueet ja -alustat, valvonta, kulkureitit ja pihan huolto kaikkina vuodenaikoina.

Keinualueen läpi ei kuljeta. Keinualuetta voidaan rajata turvalliseksi esimerkiksi kasvillisuuden tai kiinteiden penkkien avulla. Tarvittaessa aluetta rajataan metallisella kolmilanka-aidalla, ns. juoksuesteaidalla.

Liukumäen teräslukua ei kuumenemisen vuoksi tule suunnata etelään. Vajerialueita ei suositella päiväkotipihaan.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Kaadettujen puiden kantoja ja juuristoja jätetään paikkoihin, joissa niistä ei ole haittaa alueen käytölle, turvallisuudelle tai kunnossapidolle. Maapuut tulee ankkuroida turvallisesti maahan.

Maapuiden siistimisperiaate ja tuenta puuseipäällä.

Talviaikaan lumi ja lumikasat tarjoavat leikin mahdollisuuksia ja motorisia haasteita. Lumen läjityspaikat tulisi tarkastella aina siitä näkökulmasta, että niitä käytetään kiipeilyyn ja laskemiseen ja niiden tulisi olla näissä käyttötarkoituksissaan turvallisilla paikoilla. Esimerkiksi kiinteä penkki tai valopylväs ei saa aiheuttaa törmäysvaaraa talvisessa mäenlaskupaikassa.

Leikkivälineet

Päiväkotipihan leikkivälineet valitaan toiminnallisten ominaisuuksien mukaan, jotta ne ovat sopivan haastavia ja monipuolisia eri ikäisille lapsille. Jokaisella päiväkotipihalla tulisi olla ainakin yksi esteetön, inklusiivinen leikkiväline helposti saavutettavalla piha-alueella.

Yhdistelmäleikkivälineet ovat suositeltavia, koska ne säästävät tilaa muille pihatoiminnoille. Yhdistelmäleikkivälineen tai leikkivälineryhmän tulisi tarjota mahdollisuus kiipeilyyn, roikkumiseen, temppuiluun ja mäenlaskuun. Leikkivälineiden määrän sijaan korostetaan toiminnallista laatua ja leikkivälineen

kiinnostavuutta. Hyvä leikkiväline tarjoaa monipuolisia motorisia haasteita ja leikkimahdollisuuksia. Suunnittelussa huomioidaan välinevalmistajan ikäsuositukset.

Hiekkaleikkialueen ei tarvitse olla välttämättä erillinen, korotettu hiekkalaitikko. Hiekkaleikit onnistuvat painanteessa, joka on täytetty leikkihiekalla. Hiekkapainanteen voi rajata muusta pihasta reunuksella tai penkeillä, jotka toimivat myös pöytinä pienille leikkijöille.

Penkillä ja upotetulla puureunuksella rajattu hiekkaleikkialue Martta Wendenin päiväkodissa Tuusulassa.

Leikkivälineitä valmistetaan puusta, metalleista ja erilaisista komposiittimateriaaleista. Puupohjaisten materiaalin käyttöikään vaikuttavat ympäröivät olosuhteet, kuten kosteus. Suunnittelussa huomioidaan, että vesi ei lätäköidy leikkivälineiden alle. Tasaisilla piha-alueilla leikkivälineiden turva-alueksi suositellaan turvahaketta, koska se ei kuluta leikkivälineitä kuten turvahiekka.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Ohjeelliset leikkivälinesuositukset

Erillinen pienten piha (max. 40 lasta)

Hiekkaleikkialue	10 m ²
Keinuteline	2 keinua
Pieni liukumäki	1 kpl
Penkki	1 kpl

Keskisuuri päiväkoti 5-8 ryhmää (90–139 lasta)

Hiekkaleikkialue	10*+20 m ²
Keinuteline	2+2* keinua
Pieni liukumäki	1 kpl
Penkki	2 kpl
Pöytä	1 kpl
Kiipeilyteline/yhdistelmäleikkiväline	1 kpl

*pienten lasten

*tai pesäkeinu

Suuri päiväkoti 8-10 ryhmää (140-180 lasta)

Hiekkaleikkialue	15*+30 m ²
Keinuteline	2+2+2* keinua
Pieni liukumäki	1 kpl
Penkki	3 kpl
Pöytä	2 kpl
Kiipeilyteline/yhdistelmäleikkiväline	2 tai 1 isompi
Pyörivä väline	1-2 kpl

*pienten lasten

*tai pesäkeinu

*yksi isompi tai kaksi yhden lapsen karusellia

Ohjeellinen listaus leikkivälineistä, pöydistä ja penkeistä erikokoisten päiväkotien ulkoilualueilla.

Rauhoittuminen ja rauhalliset leikit

Varhaiskasvatus on täynnä vuorovaikutusta, mikä voi olla kuormittavaa. Pihan tulee olla viihtyisä ja tarjota mahdollisuuksia rauhoittumiseen, rauhalliseen leikkiin ja oleiluun.

Hyvä paikka rauhoittua on sellainen, missä on turvallinen olo. Suunnittelussa tulee huomioida lapsen mittakaava, mutta ulkoilupihalla kaikkien tilojen tulee olla myös aikuisen saavutettavissa.

Rauhoittumisen paikka voi olla piilomainen tila. Kun piilopaikat ovat suunniteltuja, ne ovat myös turvallisia ja valvottavissa. Piilopaikkoja voi olla esimerkiksi katosten ja kasvillisuusalueiden yhteydessä. Tontin kulmissa ja ulkoilupihaa rajaavan aidan vieressä olevia katvealueita tulee pääsääntöisesti välttää.

Samalla, kun katokset tarjoavat sade- ja näkösuojaa, ne voivat tarjota mahdollisuuden myös kauppa- ja kioskileikkeihin. Yksinkertaisimmillaan kauppa-leikki onnistuu seinässä lapsen korkeudella olevan ikkuna-aukon kautta.

Katostilan tulee tarjota suojaa ja leikin mahdollisuuksia. Keskeinen sijoittelu pihalla parantaa kahtoksissa tapahtuvan leikin valvontaa.

Martta Wendelinin päiväkotipihan ulkorakennus Tuusulassa toimii välinevarastona, katoksena, piilopaikkana ja kioskileikeissä.

Luontoaltistus ulkoilupihalla

Päiväkotipihojen viherryttäminen parantaa käyttäjien hyvinvointia, fyysistä aktiivisuutta ja ympäristösuhteita. Luontomateriaalit ja kasvillisuus tarjoavat monipuolisia leikkimahdollisuuksia ja edistävät lasten kognitiivista, emotionaalista ja fyysistä kehitystä. Luonto vähentää lasten henkistä väsymystä ja stressiä, sekä parantaa mielialaa, energiaa ja motivaatiota.

Ulkoilupihoilla tulee käyttää luonnonmateriaaleja, kuten lahoppuuta. Monimuotoiset ja luonnonmukaiset piha-alueet tarjoavat aistikokemuksia ja lisäävät lasten kiinnostusta ympäristöönsä. Luonnosta saatava mikrobialtistus vahvistaa lasten terveyttä. Hyönteisten ja kasvien tutkiminen lisää lasten arvostusta luontoa kohtaan ja piha tarjoaa elinympäristöjä monimuotoiselle eliöstölle.

Lapset tutkivat luupeilla haavan lehtiä päiväkotipihassa.

Hyötykasvien kasvattaminen

Kun lapset hoitavat pihaa yhdessä aikuisten kanssa, se lisää yhteisöllisyyttä ja vahvistaa vuorovaikutusta. Hyötykasvien kasvattaminen kehittää lasten vastuuntuntoa ja luontosuhdetta. Istutusten hoito ja kompostointi ovat luonteva osa varhaiskasvatuksen toimintaa, ja pihalla tulee olla mahdollisuus kasvattaa hyötykasveja.

Istutusalue sijoitetaan aurinkoiselle paikalle ja sen lähellä tulee olla lasten käyttöön soveltuva vesipiste kastelua varten. Istutusaluetta tulee olla vähintään 1 m²/lapsiryhmä, esimerkiksi jokaiselle ryhmälle yksi istutuslaatikko ja lisäksi metrin verran istutuspenkkiä kasvimaassa.

Lapset istuttivat orvokkeja ja herneitä Jalkarannan päiväkodissa. Istutuslaatikko on riittävän suuri ja sopivan korkea lasten käyttöön.

Istutuslaatikoiden tulee olla turvallisia ja vankkarakenteisia ja niiden ympärillä tulee olla tilaa kasvien hoitamiseen. Kulmat ja reunat eivät saa olla vaarallisen teräviä. Istutuslaatikoita tai -kauluksia ei tule sijoittaa pihaa rajaavan aidan viereen, jolloin ne mahdollistavat aidan yli kiipeämisen.

Kasvien kasvatuksessa syntyvä biojäte käsitellään kompostoimalla. Lehtikompostin tulisi olla sellainen, että lapset voivat käyttää sitä yhdessä aikuisen kanssa. Käyttäjien toiveesta pihaan voidaan sijoittaa myös lämpökompostori. Kompostorien tulee olla jysijäsuojattu.

Humpulan päiväkodissa kasvatetaan hyötykasvillisuutta ja kompostoidaan.

Istutuslaatikoiden ja -kaulusten alla olevan maan tulee olla vettä läpäisevää ja kosteutta sitovaa. Esimerkiksi kasvualustaan sekoitettu biohiili lataa itseensä ravinteita ja vettä luovuttaen niitä kasveille. Biohiili on myös hiiliväestö. Istutuskauluksen pohjalle voidaan levittää myös sanomalehtiä pidättämään kasteluvettä.

Pihalle istutetaan hedelmäpuita kuten omena- ja päärynäpuita, sekä syötäviä marjapensaita, esimerkiksi herukkaa. Muitakin monivuotisia syötäviä kasveja, kuten raparperia, voidaan istuttaa, jos kasvuolosuhteet ovat sopivat ja käyttäjä hyväksyy ne. Jos vanhasta pihasta joudutaan poistamaan puu tai pensas, se korvataan uudella.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Vähimmäismäärä luontoratkaisuille ulkoilupihalla	
Istutuslaatikot ja/tai viljelypalsta	1 m ² /ryhmä
Lehtikomposti	1/istutusalue
Marjapensaat	1/ryhmä
Hedelmäpuut	1/3 ryhmää
Metsäinen alue	20 % pinta-alasta*
Muu luontoalue**	10 % pinta-alasta*

* Prosenttiosuus ulkoilupihan pinta-alasta

** Luontoalue:

Luontoalueeksi lasketaan esimerkiksi:

- Turvahakepintainen leikkialue, missä on maapuita, kantoja, kiviä ja/tai pölkkyyä
- Luovan leikin alue missä käytössä on monipuolisesti luonnonmateriaaleja (esim. majanrakentelu luontaisella maapohjalla)
- Kasvillisuuspintainen imeytyspainanne jossa leikitään

Luontoalueeksi ei lasketa:

- Lajiköyhää nurmikkoa
- Koristeistutuksia tai muita kasvialueita minne pääsyä on rajoitettu

Suunnitteluohje hyötykasvillisuuden määrälle, sekä muille luontoalueille, jotka mahdollistavat päivittäisen luontoaltistuksen.

Kerinkallion päiväkodin lapsia metsäisellä leikkialueella.

8 LIIKENNE JA KUNNOSSAPITO

Kevyt liikenne ja kulkuvälineiden säilytys

Päiväkodille johdetaan turvalliset ja esteettömät jalankulku- ja pyörätiet pääasiallisista tulosuunnista. Ne eriytetään ajoneuvoliikenteestä. Esteettömän reitin pääovelle tulee olla lyhyt ja selkeä. Mikäli päiväkodissa on yhteiskäyttötiloja, esim. liikuntatiloja, kulkemisen niihin tulee olla sujuvaa ja esteetöntä. Kulkureitit bussipysäkeille järjestetään turvallisiksi.

Päiväkotien pihassa tulee olla katettu, turvallinen, ja vaivaton pyöräsäilytys henkilöstön polkupyörille. Pyörätelineet ovat runkolukittavia ja kiinteästi asennettuja. Pyöräpaikkoja tulee löytyä asemakaavassa määrätyn mukaisesti, kuitenkin vähintään 30 % henkilöstömäärästä. Telineen valinnassa kiinnitetään huomiota talvikunnossapitoon. Mahdollisille myöhemmin rakennettaville lukittaville pyöräkatoksille tulee suunnitella tilavaraus ja sähköistä latausta varten paikalle tehdään putkivaraus sähkökaapelia varten. Henkilöstön polkupyöriä ei sijoiteta lasten ulkoilupihalle.

Lapsia tuodaan päiväkotiin lastenvaunuilla, jotka monesti jätetään päiväkodille hoitoajaksi. Vaunuissa voidaan myös nukuttaa pienimpiä lapsia. Niille tulisi varata oma, turvallinen ja helposti valvottava tila katoksesta tai oma varasto.

Saapuminen autolla ja pysäköinti

Pysäköintialueella tulee olla riittävä määrä autopaikkoja henkilökunnalle ja lakisääteinen määrä sähkölatauspisteitä. Henkilöstön pysäköintialue ei ole ulkopuolisten käytössä päiväkodin toiminta-aikana. Monitoimitaloissa eri käyttäjäryhmien pysäköintitarpeet määritellään yhteistyössä käyttäjän

kanssa ja suunnittelussa huomioidaan asemakaavamääräykset autopaikoista.

Huomioidaan lyhytaikainen pysäköinti lasten tuomista ja viemistä varten, sekä ruuhka-ajat aamu- ja iltapäivisin. Saattoliikenteen pysäköintipaikat mitoitetaan minimimitoitusta leveämmäksi mahdollisuuksien mukaan. Pysäköintialueella tulee olla hyvä näkyvyys. Vaaratilanteiden välttämiseksi pyritään minimoimaan peruutustarve ja suunnitellaan saattoliikenne ympäriajettavaksi, jos mahdollista. Toimintoja ohjataan selkeästi liikennemerkeillä ja opasteilla.

Liikuntaesteisille käyttäjille tehdään esteettömyysohjeet täyttävät pysäköintipaikat esteettömän sisäänkäynnin välittömään läheisyyteen. LE-paikan koko on 3,6 x 5 metriä. LE-autopaikat merkitään pyörätuolisymbolilla (ISA-tunnus). Liikennemerkin asennuskorkeus on 1,2 metriä.

Pysäköintialueen pinta on yleensä asfaltti ja merkinnät siihen tehdään massamerkintöinä.

Rakennuksen seinässä oleva ilmanottoaukko ei saa sijaita pysäköintialueen läheisyydessä. Tällä estetään pakokaasujen kulkeutuminen sisätiloihin.

Huoltoliikenne ja huoltopiha

Raskas ajoneuvoliikenne ohjataan erilliselle huoltopihalle. Kyseisten kunnossa pidettävien väylien vähimmäisleveys on 3,5 metriä. Huoltoajo tutkitaan ajourien avulla ja ajoväylillä ei saa olla näkemistä haittaavia esteitä.

Päivittäistä ajoneuvoliikennettä on päiväkodin keittiölle, laatikko- ja rullakko-varastoille, sekä jätehuoltotilaan. Huoltopihalla tulee huomioida ajoneuvojen kääntäminen. Peruuttamista ei sallita huoltopihan ulkopuolella.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Keittiön tavarankuljetukset hoidetaan keittiön haalausoven kautta. Oven edustan tulee olla katettu. Jätehuoltoa varten on oma ovensa. Jätetilan koko, toiminnallisuus ja sijoitus piha-alueella suunnitellaan Tilakeskuksen ARK- ja RAK-suunnitteluohjeen, kohta 1141, mukaisesti.

Jätekatoksen tulee olla lukittavissa ja jysijöiltä suojattu. Jätehuoltotilat sijoitetaan lähelle ajotietä ja mahdollisuuksien mukaan niin, että tyhjennyksistä ei aiheudu meluhaittaa pihalla ulkoileville lapsille.

Huoltopiha aidataan muusta päiväkotipihasta.

Pelastustiet

Pelastustiet ja mahdolliset nostopaikat suunnitellaan RT-103085 ja Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen uusimman Pelastustiet -ohjeiden mukaisesti (saatavilla: palotarkastaja@pajjatha.fi). Pelastusajoneuvojen tulee päästä uloskäyntien läheisyyteen ensisijaisesti normaaleja ajo- ja huoltoreittejä, joiden ominaisuudet täyttävät vaaditut ominaisuudet. Pelastustiet pinnoitetaan ja niiden tulee olla talvikunnossapidettäviä ja porttien helposti avattavissa kaikissa olosuhteissa. Pelastusteiden on oltava esteettömät, riittävän leveät (ks. em. ohjeet) ja kantavat. Suunnittelussa huomioidaan istutusten kasvun vaikutukset. Kiinteistön pelastustiet esitetään asemapiirroksessa ja tarvittaessa laaditaan erillinen pelastustiesuunnitelma. Suunnitelmat hyväksytetään pelastuslaitoksella. Pelastusteiden toimivuus testataan pelastuslaitoksen kalustolla palotarkastuksen yhteydessä ennen rakennusvalvontaviranomaisen käyttöönottokatselmusta.

Kunnossapito

Talvikunnossapitoon kuuluu lumenpoisto ja liukkauden torjuminen. Kunnossapito muina vuodenaikoina toteutetaan huoltokirjan palvelupakettien mukaisesti. Lisäksi tulee huomioida ikkunoiden pesu nostureiden avulla.

Talvikunnossapidon tarpeet tulee huomioida piha-alueita suunniteltaessa. Pihalla aurataan koneellisesti mm. pysäköintialueet, pelastustiet, poistumistiet, sekä pääkulkuväylät sisäänkäynneille. Nämä koneellisesti puhtaana pidettävät väylät tehdään pääasiallisesti sidotusta pinnoitteesta huomioiden maaperän kantavuus, ja porttien ja ajoväylien leveydet sekä kääntösäteet. Aurattavan väylän ulkokaarteiden puolella on oltava metrin levyinen suoja-alue, jossa ei ole kiinteitä rakenteita.

Lumet kasataan ensisijaisesti tontille. Alueen on oltava riittävä, jotta yksittäisistä lumikasoista ei tule vaarallisen korkeita. Lumenaurausreitillä ja läjityspaikalla ei saa olla kasvillisuutta, valaisintolppia tai muita kiinteitä esteitä. Lumikasojen tulee olla myös koneellisesti poistettavissa. Lumenläjitykselle osoitetut alueet merkitään pihasuunnitelmiin ja rakentamisluvan yhteydessä lumitilojen riittävyys todennetaan täyttämällä lumitilalaskurin tiedot.

9 PIHAPINNAT JA RAJAUKSET

Pihapinnat valitaan käyttötarkoituksen mukaan huomioiden kestävyys, huollettavuus, sekä ympäristön olosuhteet. Pihatoiminnot tulisi suunnitella niin, että pinnoiltaan samanlaiset alueet olisivat mahdollisimman yhtenäisiä, eikä pihapinnoista muodostu tilkkutäkkimäinen kokonaisuus. Piha-alueella pyritään säilyttämään myös olemassa olevaa, rakentamatonta luontoa ja maapohjaa.

Leikkivälineiden alla tulee olla iskua vaimentavaa materiaalia, yleensä hiekkaa tai turva-alustoja, jotta voidaan vähentää putoamisesta aiheutuvia vammoja.

Ks. tarkemmat ohjeet ja vaatimukset päällysrakenteiden suunnitteluun ja rakentamiseen *RT 89-11002 Pihojen pohja- ja päällysrakenteet*.

Turvahake on pölyämätön ja luonnonmukainen turva-alusta. Se soveltuu etenkin tasaisille leikkialueille. Turvahake murenee, tiivistyy ja lahoaa vähitellen. Kevyenä irtoineksena se siirtyy helposti keinun tai liukumäen alta pois. Turvahakealueet edellyttävät säännöllistä, vuosittaista täyttöä. Vanhaa ainesta ei kuitenkaan tarvitse poistaa, eikä sitä tarvitse möyhentää, sillä se ei kovetu, kuten turvahiekka. Turvahakealueen vedenpoisto tulee suositella huolellisesti, ettei puuaines vety ja mätäne.

Turvahiekka soveltuu ainoastaan tasaisille alueille. Hiekka tiivistyy ja kovettuu käytössä, joten sitä möyhennetään pehmeämmäksi säännöllisesti. Aika ajoin sitä täytyy myös lisätä. Hiekka pölyää kuivina ajanjaksoina aiheuttaen hengitystie- ja silmäoireita. Turvahiekka-alueen ympärillä tulee olla pölyä sitovaa kasvillisuutta, eikä yksittäinen turvahiekka-alue saa olla kenttämäisen suuri. Hiekka myös kuluttaa leikkivälineitä, toisin kuin turvahake.

Valettu turva-alusta soveltuu erityisesti esteettömälle leikkialueelle ja mäenlaskurinteeseen, jossa esimerkiksi nurmikko ei kovan kulutuksen vuoksi voi menestyä. Valetut turva-alustat ovat kalliita ja vaurioalttiita. Koneellisesti huollettavan alueen ja valetun turva-alustan väliin tulisi jättää tilaa metrin verran.

Toistaiseksi markkinoilla olevat turva-alustat sisältävät muovivaahkoa vähintäänkin sidosaineena. Ajan oloon alustan pinta murenee ja muovivaahko leviää ympäristöön hienontuen mikromuoveiksi. Muovialustojen ja kumiruuhkan määrää tulee tarkastella kriittisesti. Ympäristön ja terveyden kannalta parempia vaihtoehtoja ovat turvahake ja turvahiekka.

Kivituhka soveltuu kävelyväylille, pyöräilyn harjoitteluun ja pelikenttien päällysteeksi. Pintavesien ohjauksen suunnittelussa tulee huomioida rankkasateiden aiheuttama eroosioriski erityisesti rinteissä. Hiekoitushiekan poisto kivituhkalta on vaikeaa ja sekoittuminen muuttaa rakenteen ajan myötä irtoisemmaksi hiekaksi. Tästä syystä kivituhkaa ei suositella sellaisille pihajärjestelmille, joita talviaikaan täytyy hiekoittaa ja päällysteen tiiveyden heikentyminen haittaa oleellisesti alueen toiminnallista käytettävyyttä.

Asfalttialueet ovat helposti ylläpidettäviä. Lasten ulkoilupihalla niiden määrää tulee tarkastella kriittisesti. Lasten toiminta ulkoilupihalla ei edellytä asfalttipinnoitteita. Esimerkiksi pyöräilyä voi harjoitella yhtä hyvin kivituhkapinnoilla kulkuväylillä ja hiekkakentälle voidaan piirtää tervapata tai hyppyruudukko.

Asfalttipinnat heikentävät hulevesien imeytymistä maaperään. Jäättyessään asfalttipinta on liukas ja vaatii hiekoittamista. Hiekoitushiekka tai muilta pihajärjestelmiltä asfalttipinnoille leviävä hiekka pölyää kuivalla säällä ja heikentää ilmanlaatua.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Betoni- ja luonnonkiveyksiä voidaan käyttää esimerkiksi sisääntuloalueilla. Hule- tai nurmikivi, tai leveämmillä saumoilla toteutettu kiveys, läpäisee vettä ja sitoo myös jonkin verran kengissä kulkeutuvaa irtohiekkaa ja pikkukiviä, jolloin hiekan kulkeutuminen sisätiloihin vähenee.

Reunakivet ja rajaukset erottavat eri päällysteet ja materiaalit toisistaan. Matalat reunukset eivät juurikaan ohjaa lasten liikkumista tai estä irtoinesten sekoittumista. Tehokkaampaa on ohjata liikkumista ja rajata toiminnallisia alueita istutusten, leikkivälineiden ja muiden korotettujen rakenteiden avulla.

Yleisesti tulisi välttää helposti leviävän orgaanisen irtoineksen (hienojakoinen hiekka, turvahake) ja kovien pintojen (asfaltti, laattapinnat) sijoittamista vierekkäin. Irtoaines leviää helposti ympäriinsä. Kovilla pinnoilla hiekka rullaa jalan alla ja biopohjainen aines, kuten kuori- ja lehtiaines, liiskaantuu ja on märkänä liukas.

Irtoaineisten pihapintojen, kuten turvakatteen ja hiekan, liikkumista voidaan jossain määrin ehkäistä rajauksilla, kuten puupölleillä tai reunakivillä. Korotetut reunukset soveltuvat myös tasapainoiluun, mutta ovat alttiita vahingoittumaan aurattavilla alueilla.

Tarkkarajaisten rajausten sijaan voidaan suunnitella myös liukuvia rajauksia esimerkiksi rajaamalla kiveys nurmialueesta nurmikivellä. Sora, turvahiekka ja leikkihiekka sekoittuvat myös toistensa lomaan luontevasti, jos ne ovat pinnaltaan samassa tasossa. Sekoittumisen kannalta on tärkeää huomioida, että erityyppiset alueet ovat riittävän suuria, jolloin materiaalien sekoittuminen reuna-alueilla ei merkittävästi heikennä eri materiaalien ominaisuuksia käyttötarkoituksessaan.

Liipolan päiväkodissa kakut onnistuvat leikkihiekasta. "Älä tule paha kakku, tule hyvä kakku!"

10 KIINTEÄT RAKENTEET, KALUSTEET JA VARUSTEET

Aidat ja portit

Toimivat portit ja kunnollinen aita lisäävät lasten turvallisuutta. Piha-aluetta rajaavien aitojen, muurien ja porttien tulee olla minimissään 120 cm korkeita. Aidan korkeuden suunnittelussa tulee huomioida maaston korkeuserot ja mm. lumen määrä, jotta lapset eivät pääse kiipeämään aidan yli korkeammalta kohdalta. Tarvittaessa aitaa tulee korottaa esim. 140 cm korkeaksi. Aidan sisäpuolella ei saa olla askelmiksi soveltuvia rakenteita. Aidan rakenteen tulee olla sellainen, ettei siihen ole helppo kiivetä, eikä sen ali mahdu ryömimään. Alareuna saa olla enintään 10 cm korkeudella maasta.

Käyntiporttien tulee olla 100 cm leveät ja aueta sisäänpäin. Lukitusten saat-
toalueelle tulee olla kaksitoimiset, jotta lapset eivät saa portteja helposti
auki. Huoltoporttien minimileveys on 2,6 metriä, pelastustiellä 3 metriä.
Huoltoportit suunnitellaan 2-lehtisiksi.

Esimerkki toimivasta kaksitoimisesta portin lukituksesta.

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Pallopelialuetta rajaavan aidan tulee estää palloa karkaamasta tontin rajan ulkopuolelle. Korkeiden aitojen mitoitus ja tekninen laatu tulee arvioida ja suunnitella kentän käytön ja sijainnin mukaan kohdekohtaisesti.

Lisäohjeita aitojen ja porttien rakentamiseen ja suunnitteluun löytyy esimerkiksi STM:n ja Stakesin Päivähoidon turvallisuussuunnittelu -oppaasta².

Päiväkotipihat ovat käyttöaikansa ulkopuolella myös yleisessä käytössä. Päiväkotipihalla tulee olla tunnistetaulu, jossa on hätänumero, leikkikentän osoite ja ylläpitäjän yhteystiedot.

Leikkivälinevarastot

Pihassa tulee olla lukittava kylmä varasto leikkivälineille. Varastotilaa tarvitaan noin 5 m²/ryhmä. Varastot varustetaan kiinteillä, tukevilla hyllyillä. Hyllyt voivat olla liimapuuta, harvalautaa, tai filmivaneria.

Hulevesien ohjauksella ja kynnyksillä estetään sadeveden pääsy piharakennuksiin. Varaston ovet ovat metrin leveät ja sijoitetaan katoksen alle.

Muut pihakalusteet ja -varusteet suunnitellaan Tilakeskuksen ARK- ja RAK-suunnitteluohjeen 010, kohta 114 mukaisesti.

Muut katokset ja varastot

Lastenvaunujen säilytykseen hoitopäivän ajaksi tarvitaan katos- tai varastotilaa. Myös polkupyörille tarvitaan säilytystilaa tai katos. Ks. myös kohta *Huoltoliikenne ja huoltopiha*.

Mikäli pihassa ei ole riittävästi varjopaikkoja, rakennetaan varjostavia katoksia tai pergoloita, ks. kohta *Paahteelta suojaaminen*.

Erillinen ryhmätila

Piharakennuksen tulee mahdollistaa monipuolinen pienryhmätoiminta käyttäjän toiveiden mukaisesti. Se voi toimia esimerkiksi verstaana ja kasvihuoneena ja se voidaan varustaa turvallisella tulisijalla ja käyttötarkoitukseen sopivalla lämmitysjärjestelmällä. Rakennuksen tulee olla suunniteltu käytettävyydeltään sellaiseksi, että sen käyttöaste on mahdollisimman korkea.

² <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/71936>

11 TEKNINEN SUUNNITTELU

Vesi- ja viemärisuunnittelu

Sade- ja hulevesien ohjaus, viivytys, imeytysrakenteet ja viemäröinti suunnitellaan tarpeen mukaisesti ja tontin erityispiirteet huomioiden. Suunnittelu tehdään Lahden kaupungin hulevesiohjelmaa³ ja Tilakeskuksen LVI-suunnitteluohje 100 noudattaen. Vesi- ja viemäröintisuunnittelussa tulee huomioida säästettävä puusto ja on vältettävä putkistojen ja järjestelmien rakentamista juuriston alueelle.

Ulkovesipistettä tarvitaan kasvillisuuden kasteluun. Ulkovesipisteen tyyppiä valitessa tulee huomioida etäisyydet hyötykasvillisuuden kasvatusalueelle, lapsikäyttäjät ja kestävyys. Sadevesien ohjausreiteille voidaan suunnitella vesiaihe, esim. vesikouru tai puro, joka johtaa vettä hallitusti imeytysalueelle.

Huolehditaan, että lumiläjät eivät ole pihakaivojen päällä. Kansimallin tulisi olla sellainen, että pihalelut eivät mahdu rei'istä. Pihakaivon kansi tulee li-säksi olla lukittuvaa mallia tai niin raskas, että lapset eivät saa sitä käsin auki.

Geosuunnittelu

Geo-suunnittelija tekee pinnantasaussuunnitelman niin että hulevedet eivät aiheuta eroosiota, sekä tarvittaessa sadevesikaivot ja -viemäröinnit sekä viivytysrakenteet yhdessä LVI-suunnittelijan kanssa. Maanrakennukseen liittyvät rakennekerrokset suunnitellaan siten, että pihan pintarakenteet kestävät pitkään ja muodonmuutokset ovat vähäisiä. Ks. Tilakeskuksen *GEO-suunnitteluohje 400*.

Rakennesuunnittelu

Piha-alueella olevat pysyvät rakenteet ja rakennelmat pohjataan, perustetaan ja rakennetaan erityissuunnitelmien mukaan. Suunnittelussa noudatetaan RT-ohjekortteja (mm. RT 89-11002) ja Tilakeskuksen ARK- ja RAK-suunnitteluohjetta 010.

Valaistus ja sähkö

Riittävä ja tarpeenmukaisesti kohdennettu valaistus lisää turvallisuutta ja mahdollistaa ulkotilan käytön kaikkina vuodenaikoina. Valaisemattomia alueita ulkoilupihalla tulee välttää. Etenkin kulku- ja huoltoreiteillä tulee olla aina riittävä valaistus. Valaistuksen tulee täyttää voimassa olevien standardien vaatimat valaistustasot.

Valaisimet tulee sijoittaa niin, ettei niistä aiheudu haittaa tai vaaratilanteita. Valaisimia voidaan kiinnittää rakennuksiin ja piharakennelmiin.

Valaistusautomaatiikan avulla valaistus ohjataan toimimaan energiatehokkaasti kaikkina vuorokauden- ja vuodenaikoina. Valaistusta ohjataan kiinteistövalvonnan kautta aikaohjelmalla ja valoisuusanturilla. Valaisintyypit ja niiden sijoittelu käydään läpi ja tarkistetaan yhdessä tilaajan sähköasiantuntijan, sähkösuunnittelijan, pihasuunnittelijan ja arkkitehdin kanssa.

Valaisinmalleja valitessa pyritään minimoimaan ylöspäin suuntautuvan hukkalon määrä ja huomioidaan tarpeenmukainen valaistusteho ja -voimakkuus. Yöaikaan piha-alueen valotehoa pudotetaan. Tarkemmat ohjeet sähkösuunnitteluun löytyvät Tilakeskuksen sähkösuunnitteluohjeesta.

³ lahti.fi/tiedostot/lahden-kaupungin-hulevesiohjelma/

Lahden kaupungin päiväkotipihakonsepti 1.0

Valaisinten tulee olla pitkäikäisiä ja korjattavissa, niihin saa varaosia ja valolähde on uusittavissa. Ulkovalaisimiin suositellaan valkoista valosävyä (4000 K).

Ulkorakennuksissa valaistus ohjataan liiketunnistimella ja rakennuksen sisäpuolella tulee olla myös pistorasia.

12 OSALLISTAMINEN

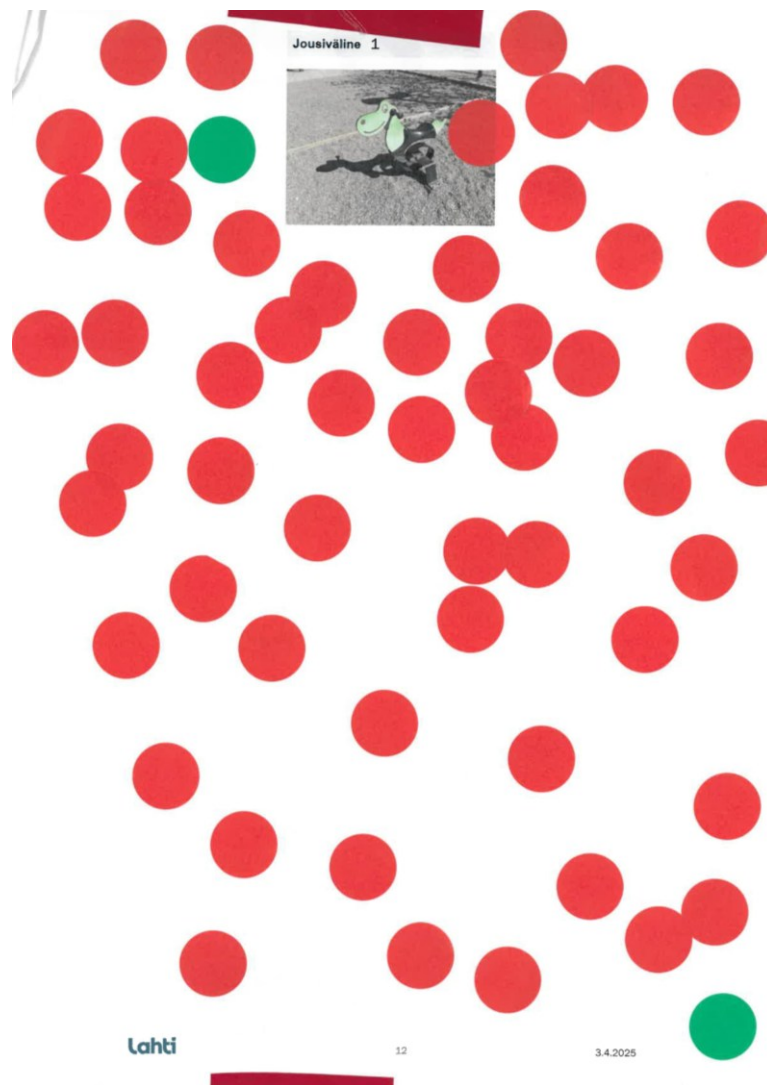
Lasten osallistaminen

Päiväkotipiha on lasten toimintaympäristö ja heidän osallistamisensa pihasuunnitteluun on heidän oikeutensa. Osallistaminen vahvistaa lasten itsetuntoa ja osallisuuden tunnetta. Pienikin lapsi osaa tuoda näkemyksensä ilmi, kun osallistaminen tapahtuu ikätasoisesti sopivalla tavalla. Lapsia voidaan haastatella heidän mielileikeistään, tai he voivat piirtää tai rakentaa rakennuspalikoilla unelmiensa päiväkotipihan tai leikkipaikan. Toiveita voidaan kartoittaa myös kuvakorteilla tai valokuvaamalla lasten lempipaikkoja päiväkotipihassa tai retkipaikoilla. Lapset voivat osallistua leikkivälinevalintoihin äänestyksen avulla. Tarralapuun toteuttavalla äänestyksellä voidaan kartoittaa suosittuja ja karsittavia leikkivälineitä pihakorjausten yhteydessä. Tällä tavoin toteutettu leikkivälineäänestys oli osaltaan vaikuttamassa tämän ohjeen leikkivälinesuosituksiin, ks. kohta *Leikkivälineet*.

Kasvattajien osallistaminen

Konseptisuunnittelussa oli mukana varhaiskasvattajien ryhmä. Pihakonseptin käyttäjänäkökulma on muotoutunut tämän yhteistyön ja varhaiskasvatuksen esihenkilöiltä kerättyjen kommenttien pohjalta.

Kasvattajia kuunnellaan ja heidän kanssaan ollaan vuorovaikutuksessa läpi suunnitteluprosessin. Pihasuunnittelun alkaessa konseptin pääsisältö käydään käyttäjän kanssa yhteisesti läpi. Suunnittelun edetessä ei riitä, että tehdyt suunnitelmat lähetetään käyttäjälle tiedoksi ja hyväksyttäväksi. Suunnitelmat tulee käydä läpi sanallistaen ja yksityiskohtaisesti ilman, että käyttäjän täytyy itse etsiä tietoa esimerkiksi kasvivalinnoista, leikkivälineistä tai pihamateriaaleista.

Tarraäänestyksessä tämä leikkiväline sai paljon punaisia, negatiivisia ääniä.